

Katechetický VĚSTNÍK

Č. 6 Školní rok 2004/05 – únor

TÉMÁTKO

Katecheta – přítel

Přátelství – to je někdy víc než láska, zpíval kdysi v jedné písni Petr Rezek. Jak se pozná pravý přítel? Je to ten, kdo je mi k dispozici a na koho se mohu vždy a za všech okolností spolehnout? To by jistě bylo výborné, ale poněkud jednostranné. Pravý přítel spíš bude ten, kvůli komu jsem já schopen a ochoten udělat něco nepříjemného, vstát třeba v pět hodin ráno. Když má člověk málo přátel, je to zřejmě jen jeho vina.

Jak se chová přítel? Záleží na jeho zralosti. Pravý přítel se totiž nesnaží přivlastnit si druhého a činit si na něj nárok. Přátelství je obdarování, nikoliv právo na někoho. Sevřeš-li písek do dlaně a usilovně ho budeš tisknout, bude ti unikat mezi prsty. Necháš-li ho na dlani volně, zůstane. Proto pravý přítel nežárí, nebrání, aby jeho přátelé měli ještě jiné přátele, naopak. Raduje se ze všeho, co slouží k dobrému a co může přátelský vztah prohloubit.

Jistě stojí za pozornost, že Pán Ježíš stál o lidské přátelství. Bůh se přátelil s hříšníky. Lazara nazval výslovně svým přítelem, také k apoštolům ho poutal přátelský vztah. Využíval různých příležitostí, aby dal lidem najevo svou solidaritu a lidskou blízkost, v naději, že časem pochopí, koho mají před sebou. Své přátelství nabízí každému i dnes.

Lidské přátelství může být vratké. Dnes je, zítra být nemusí. Člověk není vždy pevně zakotven. S Bohem je to naštěstí jiné. U něj ano je ano a ne ne. On neporuší dané slovo, ani nezmění svůj názor na člověka podle náhlého nevyzpytatelného rozhodnutí. Prorok Jeremiáš nás dokonce varuje: „Běda tomu, kdo za svou oporu pokládá smrtelníka.“ Chce, abychom si uvědomili, že vše lidské pomíjí, zatímco slovo Páně trvá navěky. Ježíš jednou provždy zpečetil své přátelství s námi na kříži. Svůj život za nás dal, aby každý, kdo v něho věří, měl život věčný. Občas pochybujeme, zda jsme tak velkou lásku schopni opětovat. Požadavek, který na nás klade láska k Bohu, je stejný jako v případě lidského přátelství. Je třeba obětovat svůj čas, disponovat své srdce, zajímat se o to, co zajímá přítele. Tím je také ospravedlněna kontemplativní modlitba, jak ji praktikují mnozí Boží přátelé.

Váš Karel Herbst

Obsah čísla 5/2004-05

Téma:

Ježíšova podobenství

- Vzděláváme se
Žít pro Boha bez Boha
(A. Scarano)

Inspirace pro katechezi

O farizeovi a celníkovi:

- Katecheze k tématu
- Hry – dynamiky
- Vlastní a cizí chyby
- Na farizeje a celníky
- Jehlan s modlitbami

- Příběhů není nikdy dost
Kdo to byl sv. Valentin?
Blahopřání
Důležité psaníčko
O čem snily tři cedry
Bůh tě miluje

- Okénko do farnosti
Farnost a „sousedé“ – I.
(J. Kaňa)

Přílohy:

- Kartičky
pro chytré hlavičky:
Znáš světce? (17 – 20)
- Luštěnky a prac. listy:
Farizeus a celník
Farnost se schází
v kostele
Postní doba
Chcete být
biblionářem?
- Zrnko k zrnku
Náměty pro postní dobu
v Roce eucharistie ...

VZDĚLÁVÁME SE

Podobenství o farizeovi a celníkovi (Lk 18,9-14)

Žít pro Boha bez Boha

Zatímco podobenství o „služebnících“ („jsme jen služebníci“, Lk 17,7-10) ukazuje Boha-dlužníka, toto podobenství ukazuje jiného Boha: zbytečného. Zbytečného v životě některých „duchovních lidí“. Zatímco podobenství o služebnících varuje před postojem předkládání dlužního úpisu Bohu, jako by byl něčím dlužný vůči nám, tato perikopa ukazuje, že někteří „zbožní“ lidé nemusí Boha vůbec potřebovat: a přesto žijí „pro něj“, a dokonce se k němu modlí! Takže společné poselství obou úryvků je: všechno je milost, a to nejen při ospravedlnění na začátku duchovní cesty (podobenství o farizeovi a celníkovi), ale v celém průběhu duchovního života (podobenství o služebnících, tj. o lidech už sloužících Bohu).

Už od prvního verše je jasné, že podobenství nebude mluvit tolik o modlitbě, ale spíš o správném postoji k Bohu a k druhým. Jako modelové postavy vystupují opět farizeus a celník, kontrastní postavy často přítomné v evangeliích.

Farizeus zastupuje všechny ty, kteří díky své spravedlnosti a dobrým skutkům důvěřují spíš v sebe než v Boha. Toto je potvrzeno také přesnějším překladem slovesa „zakládali si“ (v. 9): výstižněji by se to mělo tlumočit jako „spoléhali, důvěřovali v sebe“. Celník ztělesňuje všechny ty, kteří nemají jinou oporu než Boha: on je jejich záchrana a útočiště.

Tyto dvě postavy jsou líčeny v protikladech:

1) Farizeus stál, zatímco celník byl vzadu a neodvažoval se ani pozdvihnout oči k nebi, ale bil se v prsa. Tyto postoje jako takové jsou neutrální, samy o sobě nesvědčí o špatném přístupu farizea nebo o dobrém přístupu celníka: vždyť modlitba ve stoje byla typická pro židovskou zbožnost, tedy byla „nezávadná“. Rozdíl je spíš ve vnitřním postoji, který je zviditelněn postojem vnějším.

2) Farizeus si zakládal na své „zbožnosti“ a výkonech před Bohem, pohrdal druhými (povyšoval se nad druhé: „nejsem jako ostatní lidé“, použil pohrdavé označení „tamhleten celník“). Celník nevyjmenovává žádné své „plusy“, jen jedno „minus“: jsem hříšný. Nenajdeme v jeho slovech žádné srovnání s druhými, žádné pohrdání (ale ani pocity méněcennosti před druhými).

3) Farizeus děkuje; ne že by bylo špatné děkovat, ale on ve skutečnosti neděkuje. Vždyť nevyjmenovává „Boží skutky“ (na rozdíl od Marie v Magnifikat), ale skutky své: ten, kdo vykonal velké věci, není Bůh, ale on sám. A tak jeho „děkuji ti“ je spíš zbožnou frází, protože ve skutečnosti od Boha nepřijal nic a nic od něj ani nepotřebuje. Celník však Boha potřebuje, prosí o jeho milost, milosrdenství.

4) Farizeus se povyšuje před Bohem (protože dokáže žít „pro Boha bez Boha“) a před druhými, jak je zřejmé z jeho srovnání. Spravedlivý farizeus zůstává paradoxně „neospravedlněn“: a přesto si on sám myslel, že je spravedlivý! Závoj před očima mu nedovoluje vidět pravdu o něm samotném.

Oproti tomu nespravedlivý celník se stává spravedlivým – ne svým výkonem, ale Božím, ne svými dobrými skutky, ale Božím dobrým skutkem. Vlastně onen celník jeden dobrý skutek vykonal: otevřel se pro dobrý skutek Boží, přijal Boží milost. Ten, kdo se ponížil před Bohem (protože uznal, že ho potřebuje), je povýšen: je ospravedlněn, tj. stává se spravedlivým před Bohem, je povýšen k novému postavení před Bohem.

Na toto podobenství navazuje Ježíšovo setkání s dětmi a výrok „amen, pravím vám, kdo nepřijme království Boží jako dítě, jistě do něho nevejde“ (Lk 19,15-17): díky předcházejícímu podobenství o farizeovi a celníkovi vidíme, že přijmout království Boží jako dítě znamená nejen „ponížit se, být malý, uznat svou malost před Bohem“ (tím ponížením je u celníka uznání hříšnosti), ale také vyznat svoji závislost na Bohu (v celníkově modlitbě je to vyjádřeno voláním „smiluj se“). Jen tak je možné být ospravedlněn a vejít do nebeského království. Kdo chce být „velký“ (protože si vystačí se svojí samospravedlností a samospasitelností jako onen farizeus), nemůže být spravedlivý, tj. „dobrý v Božích očích“. Celník tak ukazuje, jak se stát spravedlivým a vejít do Božího království. On nám ukazuje, co to znamená být dítětem.

K reflexi

Jsi celník nebo farizeus? Modlíš se s postojem „potřebného“ (a obdarovaného), anebo de facto „soběstačného“?

P. Angelo Scarano, S.S.L.

INSPIRACE PRO KATECHEZI

Podobenství o farizeovi a celníkovi (Lk 18,9-14)

KATECHEZE

Při zamyšlení nad dnešním podobenstvím můžeme navázat na právě uplynulé Vánoce. Během svátků (zvláště na „půlnoční“) přicházejí do kostela lidé, kteří se tam běžně neobjevují. Pravidelní účastníci bohoslužeb pak někdy mají sklon dívat se na ně právě oním povýšeným pohledem. Je možné, že se žáci setkali s názory jedněch či druhých – toho můžeme využít při úvodu do tématu.

Úvod do tématu: Vrátime se s dětmi k uplynulým Vánocům, připomeneme si i sváteční bohoslužby. Pak můžeme zahrát malou scénku, ke které budeme potřebovat 2 až 6 dětí. Máme-li menší skupinu, pak bude hrát pouze „zbožný křesťan“ a „ten, kdo do kostela přišel po dlouhé době a nežil vůbec dobře“. Ve větší skupině mohou mít obě postavy dva rádce (vnitřní hlasy), kteří jim pomáhají vymýšlet odpovídající věty, mohou jim je šeptat, a postavy je pak vyslovují nahlas.

Ve scénce se jakoby přeneseme do kostela, kde zanedlouho začne sváteční bohoslužba. Dopředu postavíme židli pro „zbožného“ a více vzadu pro „hříšníka“. Nejprve přichází „hříšník“ a vyslovuje nahlas svůj vnitřní monolog. Pak přichází „zbožný“, všimne si „hříšníka“, usedne na svou židli a vyslovuje své myšlenky.

Po skončení scénky si sedneme všichni do kruhu a mluvíme společně o tom, jaké to pro nás bylo hrát tuto scénku. Ptáme se nejprve těch, kdo se neúčastnili a jen pozorovali. Jaký z toho měli pocit? Co se jim honilo hlavou? Která chvíle pro ně byla nejzajímavější a čím? Měli chuť někomu poradit? Ke komu by se rádi posadili?

Pak necháme vyslovit i přímé účastníky. Jaké to bylo pro ně? Bylo obtížné ztotožnit se se svou úlohou? Co je při tom napadalo? Je něco, co chtěli říci, a neřekli? Jaký měli při hraní scénky vztah k druhé postavě?

Vlastní téma: Po zamyšlení nad odehranou scénkou můžeme žákům položit otázku, jestli máme někde v Bibli místo, kde by se psalo o něčem podobném, co jsme tady teď hráli. Pak si společně přečteme podobenství o farizeovi a celníkovi.

Přemýšlíme nad tím, jestli se něco z naší scénky tomuto podobenství podobalo nebo ne, v čem byla podobnost nebo rozdíl. (Možná bude potřebné dětem více objasnit to, jak tehdejší lidé nahlíželi na celníky a z jakých důvodů byli považováni za veřejné hříšníky. Snad ještě potřebnější však asi bude zdůraznit, že farizeové nebyli především pokrytci, ale skutečně lidé vzorně plnící náboženské povinnosti!) – Pak hledáme odpověď na dvě podstatné otázky: Co bylo to hlavní u celníka? V čem spočíval farizeův problém?

Rozšíření: List papíru si žáci přeloží na polovinu, nahoře vynechají místo na nadpis. Pod ně vytvoří dva sloupce. Jeden má nadpis „celník“, druhý „farizeus“. Do prvního sloupce budou psát, co mohou říci Bohu, když jsou jako „celník“ – když si uvědomují, jak moc Boha potřebují. Do druhého sloupce pak sepíší to, co by mohli Bohu předložit v roli „farizea“ – například: chodím každou neděli do kostela a spoustu let do náboženství; nekouřím jako někteří z mých spolužáků ... Po dokončení si nad své seznamy napíší nadpis: „O těch, kteří si na sobě zakládali, že jsou spravedliví, a ostatními pohrdali, řekl Ježíš toto podobenství ...“

Závěr

- Jestliže bude někdo z žáků ochoten rozdělit se o myšlenky, které sepsal, můžeme si v závěru hodiny přečíst naši vlastní verzi podobenství. Katecheta má připravený text podobenství, ve kterém je vynechána přímá řeč – slova celníka a farizea. Místo nich můžeme přečíst věty, které žák sepsal na papír.
- Také při závěrečné modlitbě můžeme písemnou práci žáků využít. Buď se žák může modlit svou „celníkovskou“ větou, nebo vybrat některou z věcí, na které si „farizejsky“ zakládá, a připsat k ní poděkování, chválu Boha – prostě modlitbu, která by v této záležitosti oslavovala Boha, a ne jeho samotného.

Hana Baránková

HRY – dynamiky

☒ **Vlastní a cizí chyby**

Katecheta rozdává dětem papíry, na které napíší, co se jim na druhých lidech nelíbí. Píší konkrétně a celými větami. Např.: „Martin je lakomý, nikdy se mnou nerozdělil.“ „Sousedka Jana mě nezdraví.“ Po několika minutách si každý přečte, co napsal, a u každé věty si položí otázku, zda se někdy nechová také tak a nemá stejné chyby. – Pokud někdo zjistí, že výrok platí i o něm, označí větu křížkem a může k ní připsat: „Já to dělám také.“ Nakonec si děti spočítají, kolik chyb, které vidí na ostatních a nelíbí se jim, dělají také. Každý se tak může přesvědčit, že co mu vadí nejvíce na ostatních, dělá mnohdy on sám. Navíc mohou děti přemýšlet, jestli znají nějaké přísloví nebo citát Písma, ve kterém by se o této pravdě hovořilo, např. „Jak to, že vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám ve svém oku nepozoruješ?“ (Lk 6,41; Mt 7,3)

☒ **Na farizeje a celníky**

Katecheta rozdělí třídu na dvě skupiny – farizeje a celníky. Pak říká různé věty (v 1. osobě jedn. čísla), které jsou v podstatě zopakováním biblického příběhu. Nemusí jít přímo o biblické citace, ale o vystižení postojů tehdejších (i dnešních) farizeů a celníků. Hra je ověřením, zda děti příběh správně chápou. Ta skupina, na kterou se vyřčená věta vztahuje, vstane. Kdo to poplete, ztrácí bod. Například: „Šel jsem do chrámu.“ (vstanou obě skupiny) „Postím se dvakrát týdně.“ (vstanou farizeové) „Bože, smiluj se nade mnou.“ (vstanou celníci). Věty mohou být podobné těm, které jsou uvedeny v luštěnce Farizeus a celník.

Jiř

TVOŘIVÉ NÁMĚTY

☑ Jehlan s modlitbami

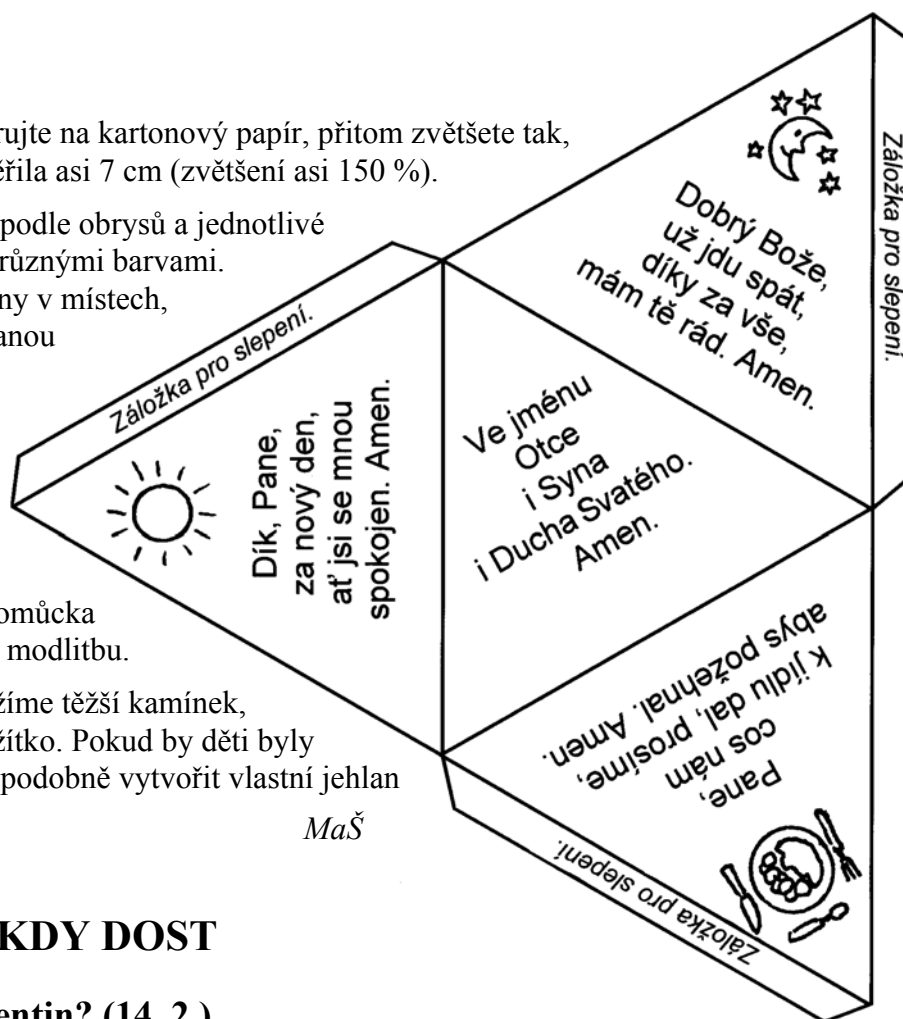
Jehlan s modlitbami si okopírujete na kartonový papír, přitom zvětšíte tak, aby základna trojúhelníku měřila asi 7 cm (zvětšení asi 150 %).

Děti si nákres vystříhnou podle obrysů a jednotlivé trojúhelníky jehlanu vybarví různými barvami. Potom je třeba narážovat hrany v místech, kde se budou přehýbat (vypsanou propiskou podle pravítka). Takto připravený jehlan se slepí lepidlem.

Modlitební jehlan mohou mít děti na stole a otáčet jím podle toho, která modlitba je právě aktuální. Pomůcka nám pomáhá nezapomínat na modlitbu.

Když dovnitř jehlanu vložíme těžší kámen, může zároveň sloužit jako těžítko. Pokud by děti byly hodně kreativní, mohly by si podobně vytvořit vlastní jehlan s vlastními texty modliteb.

MaŠ

PŘÍBĚHŮ NENÍ NIKDY DOST

❖ Kdo to byl svatý Valentin? (14. 2.)

Údajně to byl kněz, později biskup v Terni. 14. února 269 byl popraven, protože se odvažoval oddávat manžele křesťanským způsobem, přestože to bylo přísně zakázáno. Zvláště prý oddával vojáky z císařského vojska. Bylo to za císaře Claudia II. Za pouhých pětatřicet let po Valentinově smrti už bylo křesťanství tolerováno a po roce 313, kdy byla Konstantinem Velikým vyhlášena náboženská svoboda, se dokonce stalo státním náboženstvím.

Existuje řada příběhů, které vyprávějí o zvláštní náklonnosti sv. Valentina k zamilovaným párům. Údajně prý měl velkou zahradu a kolemjdoucí páry obdarovával květinami. Jiná legenda praví, že před svou popravou napsal psaníčko slepé dívce, která se uzdravila, když si ho přečetla. Jde však pouze o legendy.

Už 100 let po Valentinově smrti se v Římské říši slavil 14. února Den svatého Valentina a ženy dostávaly květiny. Nevíme s jistotou, zda to bylo opravdu kvůli našemu světcovi, a nebo proto, že 14. únor byl zasvěcen římské bohyni Juno, ochránkyni manželství a rodiny. Ve středověku se slavil svátek sv. Valentina obzvláště ve Francii, Belgii a Anglii. Vznik valentinských dopisů se prý vztahuje k vévodovi z Orleánsu, který tajně posílal zamilované vzkazy své manželce (1415). Zvyk posílat na sv. Valentina psaníčka a květiny převzaly anglické šlechtické vrstvy a v 17. století byl už známý po celé Anglii a Francii. Později se rozšířil i do jiných zemí – pravděpodobně především z komerčních důvodů. U nás zdomácňuje I teprve po roce 1989.